

Πέτρος Παπακωνσταντίνου

Κυπριακό: Γιατί χαίρεται ο κόσμος;

Ηδρομολόγηση «λύσης» του Κυπριακού με βάση το σχέδιο Ανάν και η πορεία ένταξης της Κύπρου στη διευρυμένη Ευρωπαϊκή Ένωση – δύο εξελίξεις άρρηκτα συνδεδεμένες, παρά τις περί του αντιθέτου διαβεβαιώσεις της ελληνικής κυβέρνησης– συνιστούν τη σημαντικότερη ποιοτική αλλαγή σ' αυτή την ανοιχτή πληγή της Ν.Α. Μεσογείου μετά την τουρκική εισβολή του 1974. Την ώρα που γράφονταν αυτές οι γραμμές, το τοπίο παρέμενε θολό, καθώς δεν είχαν οριστικοποιηθεί οι απαιτήσεις των δύο κυπριακών κοινοτήτων στο γενικό γραμματέα του ΟΗΕ και δεν είχε ξεκινήσει ακόμη η σύνοδος κορυφής της Κοπεγχάγης. Σε κάθε περίπτωση, κοινή είναι η αίσθηση ότι βρισκόμαστε στον προθάλαμο πολύ σημαντικών αποφάσεων στο τρίγωνο Αθήνα-Άγκυρα-Λευκωσία, που θα επηρεάσουν μακροπρόθεσμα όχι μόνο την κατάσταση στην Κύπρο, αλλά και την όλη πορεία των ελληνοτουρκικών σχέσεων. Ακόμη περισσότερο που η τηλειστορική παρέμβαση του ΟΗΕ (για την ακρίβεια, του αμερικανοβρετανικού άξονα με αγγελιοφόρο τον Κόφι Ανάν) συνέλεξε χρονικά με τον πολιτικό σεισμό των πρόσφατων τουρκικών εκλογών, που ισοπέδωσε τα παραδοσιακά κόμματα εξουσίας και ανέδειξε σε ηγεμονικό πόλο τούς μεταλλαγμένους ισλαμιστές του Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν.

Στην Αθήνα, η κυβέρνηση του κ. Σημίτη και τα ισχυρότερα εκδοτικά συγκροτήματα βιάστηκαν να καλωσορίσουν, με οριακές μόνο επιφυλάξεις, το σχέδιο Ανάν, προβάλλοντας ένα άλλοπρόσαλλο κράμα μοιρολα-

τριάς και έπαρσης. Από τη μια πλευρά, επικαλέστηκαν προφανείς αλήθειες της «ρεάλ πολιτικής», όπως ότι η ελληνική πλευρά ηττήθηκε στρατιωτικά το 1974 και ότι η διχοτόμηση αποτελεί ντε φάκτο πραγματικότητα εδώ και 28 χρόνια, αποσιωπώντας όμως ότι έχει τεράστια διαφορά να παρατείνεται αυτή η πραγματικότητα με ευθύνη της Τουρκίας, σε αντίθεση με το σύνολο της διεθνούς κοινότητας, και να νομιμοποιείται, με τον έναν ή τον άλλο τρόπο, η διχοτόμηση από την ίδια την Ελλάδα. Από την άλλη, ισχυρίστηκαν ότι για πρώτη φορά η «ισχυρή Ελλάδα» του κ. Σημίτη (τα σύνορα της οποίας, όπως προσφυώς ειπώθηκε, τοποθετούνται στον Κηφισό) έχει το χρόνο με το μέρος της και ότι η πίεση έχει μεταφερθεί στην πλευρά της Άγκυρας, εξαιτίας της σοφής στρατηγικής για την ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση, που υποτίθεται ότι και δεδομένη είναι και την οριστική λύση για την ασφάλεια των ελληνοκυπρίων αντιπροσωπεύει. Πώς συμβιβάζεται η οίηση του «ισχυρού», που διαπραγματεύεται από θέσεις απόλυτης υπεροχής, με την αγωνία του ηττημένου, που επείγεται να κλείσει το θέμα όπως όπως για να αποφύγει τα χειρότερα, είναι κάτι που κανείς δεν μπόηκε στον κόπο να μας το εξηγήσει...

Πέρα από την αναμφισβήτητη σημασία της για τις ελληνοτουρκικές σχέσεις και τη διεθνή θέση της Ελλάδας, η επιλογή του «ιστορικού συμβιβασμού» στο Κυπριακό εξυπηρετεί και εσωτερικές πολιτικές σκοπιμότητες. Το πρώτο εξάμηνο του 2003 θα σηματοδοτηθεί από μια μεγάλων διαστάσε-

ων ιδεολογική και πολιτική αντεπίθεση του εκσυγχρονιστικού ΠΑΣΟΚ σε τρία παράλληλα εξελισσόμενα μέτωπα: την ελληνική προεδρία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τη «λύση» του Κυπριακού και τη δίκη της «17 Νοέμβρη». Φιλοδοξία του κ. Σημίτη και των επιτελών του είναι οι παράλληλες αυτές εξελίξεις να καταγραφούν ως το διαρκώς επαγγελλόμενο αλλά μονίμως μετατιθέμενο «τέλος της μεταπολίτευσης», που θα κλείσει τις ανοιχτές, για το ελληνικό κατεστημένο, ουλές του 1974: την εθνική ταπεινώση στην Κύπρο του Αττίλα και τη διαμόρφωση ενός ισχυρού αντιιμπεριαλιστικού ρεύματος, που επιχειρείται να δαιμονοποιηθεί σήμερα μέσω της ατομικής τρομοκρατίας και να εξευτελιστεί μέσω του αξιοθρήνητου οικογενειακού θιάσου του Κορυδαλλού. Σε συνδυασμό με την υπογραφή, στην Αθήνα, της επίσημης συμφωνίας διευρύνσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που θα προβληθεί ως ιστορικό ορόσημο επανένωσης της Δυτικής με την Ανατολική Ευρώπη, το σημαντικό ΠΑΣΟΚ φιλοδοξεί να αναλάβει πλήρως την πολιτική πρωτοβουλία, ενδεχομένως δε και να οδηγήσει τα πράγματα σε πρόωρες εκλογές με τους ευνοϊκότερους δυνατούς όρους.

Για να επιστρέψουμε στο Κυπριακό, τα σχεδόν ειδυλλιακά σενάρια, που οραματίζονται η κυβέρνηση και οι υποστηρικτές της, δεν φαίνεται να έχουν πολλές ελπίδες υλοποίησης. Όσο κι αν πολλοί προσπάθησαν να εξωραϊσουν το σχέδιο Ανάν, επικαλούμενοι το βελγικό ή το ελβετικό μοντέλο, πολύ πλησιέστερα στην πραγματικότητα είναι όσοι τόνισαν από την πρώτη στιγμή ότι έχουμε να κάνουμε με ένα μη βιώσιμο, οικονομικό κράτος, που θυμίζει το μοντέλο της... Βοσνίας μετά το Ντέιτον! Ουσιαστικά, το βρετανοαμερικανικό σχέδιο προβλέπει δύο κράτη σε συσκευασία ενός (με ξεχωριστές

υπηρεσίες, σημαίες, στρατούς, διοικήσεις), με μια σχεδόν εικονική κεντρική κυβέρνηση που θα παραλύει κάθε τόσο, αφού η κάθε πλευρά θα έχει δικαίωμα βέτο σε όλες τις αποφάσεις και τρεις ξένοι δικαστές θα αποφασίζουν κάθε φορά που θα γένοι η πλάστιγγα!

Το σχέδιο Ανάν υπονοεί ότι, στην τύποις «ενιαία» Κύπρο, οι δύο κοινότητες θα βρίσκονται με το όπλο παρά πόδα, έτοιμες σε κάθε στιγμή να αποδύθουν σε νέες αιματηρές αναμετρήσεις, με επαθλο την οριστική κυριαρχία της μιας ή της άλλης πύξω στο σύνολο της νήσου. Είναι χαρακτηριστικό ότι τα ελληνικά και τα τουρκικά στρατεύματα όχι μόνο δεν απομακρύνονται με το σχέδιο Ανάν, αλλά... δεκαπλασιάζονται σε σχέση με τα προ του 1974 δεδομένα, που καθόριζαν οι συνθήκες του Λονδίνου και της Ζυρίχης. Φυσικά, διατηρούνται οι τεράστιες βρετανικές βάσεις, με άλλα λόγια διαιωνίζεται η τριπλή στρατιωτική κατοχή της Κύπρου από Ελλάδα-Τουρκία-Βρετανία. Όλα αυτά εξυπηρετούν το στόχο μιας Κύπρου-προτεκτοράτου, αφύθιστου αεροπλανοφόρου του NATO, σε μια περίοδο που ο αμερικανικός παράγοντας ετοιμάζεται να ξαναγαράξει όλο το γεωπολιτικό χάρτη της Μέσης Ανατολής και του Περσικού Κόλπου, με πρώτο επεισόδιο τον επικείμενο πόλεμο κατά τον Ιράκ.

Ανάλογες σκέψεις δικαιούνται να διατυπώσει κανείς για τις επιπτώσεις της «λύσης» του Κυπριακού στα ελληνοτουρκικά. Πρώτα απ' όλα, η ίδια η «ειρηνευτική» συμφωνία, από τη στιγμή που διαμορφώνει μια συγκρουσιακή δυναμική ανάμεσα στις δύο κοινότητες, όχι μόνο δεν θα εξαλείψει, αλλά θα διαιωνίσει το ενδεχόμενο μελλοντικών ελληνοτουρκικών συγκρούσεων με επίκεντρο την Κύπρο, όπου κάθε πλευρά θα καρδοχεί να ανατρέψει, στην πρώτη

ευνοϊκή ευκαιρία, τον ανεπιθύμητο ιστορικό συμβιβασμό που της επιβλήθηκε. (Μήπως η «ειρηνευτική» συμφωνία του Όσλο δεν προετοίμασε τις νέες, ακόμη φονικότερες απ' ό,τι στο παρελθόν, συγκρούσεις ισραηλινών-παλαιστινίων;) Έπειτα, γιατί τίποτα δεν αποκλείει το ενδεχόμενο να χρησιμοποιήσει η Άγκυρα το «κεκτημένο» της βοσνιοποιημένης Κύπρου (το οποίο, μάλιστα, θα είναι και... «κοινοτικό κεκτημένο» μετά την ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση!) για ανάλογες λύσεις στο Αιγαίο και την ελληνική Θράκη, μετά την πρόκληση μελλοντικών τεχνητών κρίσεων.

Ο αντίλογος που ακούγεται από κυβερνητικής, κυρίως, πλευράς είναι ότι η κρίση του κεμαλικού κατεστημένου, που εκδηλώθηκε με τη νίκη του Ερντογάν, και η στρατηγική επιλογή της Τουρκίας για ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση εξασθενίζουν, αν δεν αποκλείουν, το ενδεχόμενο παρόμοιων κρίσεων. Μακάρι να ήταν έτσι... Κατ' αρχήν, τα περί ευρωπαϊκού προσανατολισμού της Τουρκίας μοιάζουν στην καλύτερη περίπτωση με έρωτα χωρίς ανταπόκριση. Οι πρόσφατες δηλώσεις Ντ' Εστέν και η απροθυμία της Ευρωπαϊκής Ένωσης να ορίσει ακόμη και ημερομηνία για την έναρξη ενταξιακών διαπραγματεύσεων με την Τουρκία δείχνουν ότι, παρά τις ισχυρότερες πιέσεις των αμερικανών, οι ισχυρότερες ευρωπαϊκές δυνάμεις (με την αυτονόητη εξαίρεση της Βρετανίας) δεν θέλουν την Τουρκία στους κόλπους τους. Άλλοι γιατί φοβούνται το μεγάλο μεταναστευτικό κύμα που θα προκύψει στις ήδη ξενοφοβικές κοινωνίες τους, άλλοι γιατί δεν θέλουν να επωμιστούν το μεγάλο κόστος ανόρθωσης μιας άκρως προβληματικής οικονομίας, άλλοι γιατί δεν διανοούνται ότι μια ισλαμική χώρα μπορεί να έχει τη δεύτερη, μετά τη Γερμανία, κοινοβουλευτική ομάδα μέσα στο

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο λόγω του μεγάλου πληθυσμού της κι άλλοι γιατί θεωρούν βάσιμα ότι η Τουρκία θα αποτελεί δούρειο ίππο των αμερικανών μέσα στην Ευρώπη, αναστέλλοντας κάθε προοπτική πολιτικής και αμυντικής χειραφέτησής της. Εν πάση περιπτώσει, η συνισταμένη όλων αυτών των διαφορετικών κινήτρων και θελήσεων καταλήγει στην παραπομπή της τουρκικής υποψηφιότητας στις... ελληνικές καλένδες.

Με αυτά τα δεδομένα, το τουρκικό κατεστημένο, με τον Ερντογάν ή τους στρατιωτικούς στο τιμόνι αδιάφορο, δεν έχει άλλη ρεαλιστική επιλογή από το σενάριο του «ελεύθερου καβαλάρη»: μιας Τουρκίας, δηλαδή, που θα στηρίζεται εμπορικά και οικονομικά κυρίως στην Ευρώπη, αλλά θα επενδύει στρατιωτικά και πολιτικά στο ΝΑΤΟ, τις ΗΠΑ και το Ισραήλ, εκμεταλλεζόμενη τη σημαντικότερη γεωστρατηγική και... γεωοικονομική (διάδρομοι του πετρελαίου) θέση της, για να δώσει διέξοδο στις εθνικιστικές διεκδικήσεις της τόσο σε βάρος της Ελλάδας όσο και σε βάρος των γειτονικών της αραβικών κρατών (Συρία, Ιράκ). Η βαθιά οικονομική κρίση, σε συνδυασμό με τη δημογραφική έκρηξη της Τουρκίας και με τη διαρκή απειλή του κουρδικού, δίνουν ένα μονιμότερο χαρακτήρα στην τάση «εξαγωγής της κρίσης» μέσω πολιτικοστρατιωτικών περιπετειών και εθνικιστικών διεκδικήσεων. Μια πραγματικότητα που μπορεί να ανατραπεί, μελλοντικά, από την αλλαγή των κοινωνικών και πολιτικών συσχετισμών μέσα στην Τουρκία προς όφελος των πιο αριστερών, διεθνιστικών δυνάμεων, πάντως όχι αύριο-μεθαύριο και οπωσδήποτε όχι με τη διπλωματία των σεισμών, των ζεϊμπέκιων και του ποδοσφαίρου.

Όπως ήταν αναμενόμενο, οι όποιες τεμνηριωμένες αντιστάσεις στο σχέδιο Ανάν

και τη γενικότερη κυβερνητική πολιτική στα ελληνοτουρκικά περιθωριοποιήθηκαν και συκοφαντήθηκαν, κάτω από τον κοινό παρονομαστή του εθνικισμού και του παρωχημένου αντιιμπεριαλισμού, από όλους τούς κατ' επάγγελμα απολογητές της Pax Americana στην Ελλάδα. Το έργο όλων αυτών, που «σαν έτοιμοι από καιρό» ξεσπάθωσαν πριν ακόμη δημοσιοποιηθεί το σχέδιο Ανάν, διευκολύνθηκε από την αναμφισβήτητη κόπωση της κοινής γνώμης για το Κυπριακό, την αρνητική προϊστορία που άφησαν πίσω τους οι εθνικιστικοί τυχοδιωκτισμοί με την κρίση στα Ίμια και την υπόθεση Οτσαλάν, αλλά και από την οφθαλμοφανή αμηνγανία μερίδων της Αριστεράς. Ένα τμήμα της τελευταίας ταυτίστηκε, ουσιαστικά, με την κυβερνητική πολιτική κάτω από ψευδεπίγραφα «διεθνιστικά» συνθήματα, ενώ ένα άλλο καταδίκασε σε ανυποληψία τις ίδιες τις αντιστάσεις του εξαιτίας καιροσκοπικών συμμαχιών με «τουρκοφάγους» εκπροσώπους της Δεξιάς και του ΠΑΣΟΚ.

Παραμένει γεγονός ότι η Αριστερά, σε Ελλάδα, Τουρκία, νότια και βόρεια Κύπρο, είναι η μόνη που μπορεί να αρθρώσει ένα διαφορετικό πολιτικό λόγο για το Κυπριακό, έξω από το δίπολο εθνικιστικού τυχοδιωκτισμού - μοιρολατρικού φιλοαμερικανισμού. Μια τέτοια λογική προϋποθέτει την απόρριψη του σχεδίου Ανάν όχι γιατί δεν εξασφαλίζει την κυριαρχία της «δικής μας πλευράς» στο νησί, αλλά γιατί διαιωνίζει το συγκρουσιακό καθεστώς ανάμεσα στις δύο κοινότητες, με στόχο τη μακροήμευση της ιμπεριαλιστικής κηδεμονίας, σε βάρος ελληνοκυπρίων και τουρκοκυπρίων. Μόνη ιστορικά και πολιτικά αποδεκτή, από τη σκοπιά της Αριστεράς, λύση του Κυ-

πριακού είναι η διαμόρφωση ενός ενιαίου, ανεξάρτητου και ακηδεμόνευτου κυπριακού κράτους, με μία κυριαρχία, μία υπηκοότητα, μία αποτελεσματική κεντρική διοίκηση, με πλήρη ελευθερία διακίνησης και εγκατάστασης σε όλο το νησί και με κοινά εργασιακά και κοινωνικά δικαιώματα. Σ' ένα τέτοιο πλαίσιο, το δικαίωμα του βέτο για την τουρκοκυπριακή μειονότητα πρέπει να κατοχυρωθεί για τα καιρία ζητήματα ασφάλειας και εξωτερικής πολιτικής, και η δημοκρατική αρχή «ένας πολίτης - μια ψήφος» να ισχύει για όλα τα άλλα θέματα εσωτερικής ανάπτυξης. Εκ των ων ουκ άνευ για οποιαδήποτε βιώσιμη λύση είναι η γενική αποστρατιωτικοποίηση, που σημαίνει αποχώρηση των ελληνικών, τουρκικών και βρετανικών βάσεων και στρατευμάτων, δημιουργία μιας κοινής κυπριακής εθνοφυλακής με ελαφρύ οπλισμό, παρουσία μικρής δύναμης κυανοκράνων του ΟΗΕ και φυσικά, κατάργηση των «εγγυητριών δυνάμεων». Παράλληλα, η ελληνοκυπριακή και τουρκοκυπριακή Αριστερά οφείλουν να πρωτοστατήσουν στη βαθμιαία δημιουργία κοινών σε βόρεια και νότια Κύπρο κομμάτων, συνδικάτων και άλλων οργανώσεων της «κοινωνίας των πολιτών», που θα αποτελέσουν μακροπρόθεσμα το βασικό παράγοντα ώσμωσης των δύο κοινοτήτων και υπέρβασης των εθνικιστικών παθών. Όλα αυτά μπορεί να ακούγονται πολύ ρομαντικά στο φως (ή μάλλον στο σκοτάδι) της σημερινής πραγματικότητας, αλλά το παλιό σύνθημα του Μάη του '68 προβάλλει επίκαιρο μπροστά στις δυνάμεις της Αριστεράς, ένθεν και ένθεν της Πράσινης Γραμμής: «Ποιοι άλλοι, αν όχι εμείς; Πότε άλλοτε, αν όχι τώρα;»